

Ewa Klima

"Interpretacja materiałów wizualnych : krytyczna metodologia badań nad wizualnością", G. Rose, Warszawa 2010 : [recenzja]

Acta Universitatis Lodzianis. Folia Geographica Socio-Oeconomica nr 11, 281-282

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE

Ewa Klima

Rose G., 2010, *Interpretacja materiałów wizualnych. Krytyczna metodologia badań nad wizualnością*, seria Metodologia, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa, ss. 336.

W PWN-owskiej serii „Metodologia” ukazało się do tej pory 10 tytułów. Wszystkie to tłumaczenia podręczników wydanych pierwotnie na rynku brytyjskim (anglojęzycznym) lub niemieckim (niemieckojęzycznym). To zresztą nie pierwsze doświadczenia Wydawnictwa z tłumaczeniami obcych tytułów poświęconych metodologii badań w naukach społecznych. Studentom geografii znany jest chyba dobrze podręcznik E. Babbiego „Badania społeczne w praktyce”. „Interpretacja materiałów wizualnych” Gillian Rose jest kolejną książką, z którą powinni zmierzyć się geografowie. Powodów jest kilka:

Po pierwsze książka nie jest przewodnikiem do robienia „pracek”¹, ale systematycznym wykładem (sama autorka zaznacza we wstępie, że jej powstanie zawdzięcza cyklowi wykładów wygłoszonych na Uniwersytecie w Edynburgu) z metodologii. W oryginale zresztą tytuł brzmi *Visual Methodologies: An Introduction to Interpreting Visual Materials*. Koniecznie trzeba podkreślić, że odniesienia do metodologii wynikają z elementarnego założenia: „Wybór metodologii badawczej oznacza sformułowanie pytania badawczego oraz opracowanie narzędzi, które umożliwią uzyskanie na nie odpowiedzi. Zarówno pytanie, jak i narzędzia powinny zachować spójność z teoretycznymi założeniami, z którymi przystępuje się do badań” (Rose, 2010: 19).

Po drugie to co Rose pisze o metodologii(ach) jest podane w bardzo prosty i przystępny sposób. Autorka w rozdziale pierwszym dokonuje ogólnego wprowadzenia do badań nad wizualnością. W kolejnych konsekwentnie przypomina kontekst teoretyczny „pasujący” do omawianej techniki. Zrozumienie tych zagadnień nie wymaga odbycia wcześniej kilkuletnich studiów filozoficznych. Osoby, które czują zaś niedosyt odsyłane są do bogatej literatury.

Po trzecie mamy tu szczegółowe omówienie wielu wartych do zastosowania w badaniach geograficznych technik badawczych. Do tej pory w polskiej literaturze przedmiotu znaleźć można teksty pisane w oparciu o analizę treści, wywiady na podstawie zdjęć i obserwacje. Rose proponuje jednak obserwacje o charakterze antropologicznym. Jeżeli pisze o analizie treści to wyraźnie

¹ „Pracka” to w języku studentów geografii na Uniwersytecie Łódzkim zadanie, na ogół domowe, polegające na wykonaniu mapy, rysunku, wykresu, obliczenia *etc.* rzadko uzupełnione refleksją teoretyczną, a nawet analizą.

podkreśla, że nie kończy się ona na mechanicznym policzeniu ile razy dane słowo powtarza się w wybranym tekście. Inne omówione metody to analiza dyskursu („teksty” i tworzące je instytucje), analiza obrazów, semiologia², psychoanaliza i badanie widowni. Wszystkie nadają się do wykorzystania przede wszystkim w geografii kultury, ale zdecydowanie nie tylko. Z powodzeniem mogą stanowić uzupełnienie w badaniach geografów politycznych, badaczy zajmujących się miastem, usługami czy gospodarką przestrzenną.

Po czwarte książka jest zrozumiała dla polskiego czytelnika. W przypadku tłumaczeń podręczników i nie tylko zawsze istnieje ryzyko, że ze względu na osadzenie ich w innym kontekście kulturowym przytaczane przez autora przykłady nie będą czytelne. Tu jest inaczej. Nawet jeżeli autorka odwołuje się do czegoś „brytyjskiego”, to jest to zrobione bez skrótów myślowych.

Po piątą książka jest uzupełniona o listę dodatkowych lektur dostępnych w języku polskim³. Tłumaczka (E. Klekot – chapeau bas!) postarała się także by w bibliografii znalazły się odwołania do polskich wydań cytowanych prac. Okazuje się więc, że nie powinno być problemu z dostępem do książek M. Foucault, J. Butler i innych.

Po szóste Gillian Rose jest geografem! I nikt się nie dziwi, że pisze o tym, jak interpretować materiały wizualne – zdjęcia, obrazy, rysunki, reklamy, filmy, a nawet komiksy.

LITERATURA

Jędrzejczyk D., 2003, *Humanistyczna interpretacja krajobrazu kulturowego* [w:] Orłowska E., Klementowski J., *Kulturowy aspekt badań geograficznych. Studia teoretyczne i regionalne*, PTG, IGiRR Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.

Dr Ewa Klima

Katedra Gospodarki Przestrzennej i Planowania Przestrzennego UŁ

² O semiologii pisał prof. D. Jędrzejczyk (2003). Brak chyba jednak w polskiej geografii przykładów praktycznego wykorzystania tego podejścia.

³ Ciekawe, że w sekcji pt. „Mapy” brak jakichkolwiek propozycji!